

NOU DIARI DE BUJA,

DEL DIUMÈNJA 11 JURIÓL DE 1813.

CRÍTICA D' ES DIÁRI VÉY.

Polybio diu que es util alabar s' *história*, quant comença éll â escriurer sa de Roma devés 150 áns abáns d' es nexement de Cristo. S' *história* de Mallórca diu que es disápte de Pásco â cêrta bándá se cremáren Aáns en llóc de Judas. Nigù té motiu d' oféndrersè d' una *história*, y tothóm pót ápendrer.

perque si diuan que put â heregia oportet hereses esse:

¡Ha mallorquíns! Vóltros heu acreditát aquélla fe, que máy havia patít tant cóm ára. Já sabèu que el dimóni há aparegut en forma de dóna, ô alménos de famélla. Cóm â serp en el paradís, cóm â prostitúta en s' Apocalípsi. Emperó máy cáp ángel há pres tal figura. Ets ángels óbran ab fortalèsa y valòr. Sa priméra dóna enganá es primér hómo: no sa fórsa; sinò sa mãña féu poderòs es sêxo frágil. Beya, Auba, Antórxa póden ser dimónis; però jó sé cêrt que no son ángels. ¿Veyáu aquéstas faméllas si ténen cólca bulto llargarút y entorsillát, demunt es polsos? Miráu si hey há cosa d' es feristól de Sant Lluç? Are setmanáris, amichs de la veritat, &c &c son hómós, y lámon Père y tot qui la diu gróssa, encára que no es éll, sinò Sant Páu, qui assegúra que convénen sas heregias per sabrer qui es fórt y qui flux, y qui está mitx figa mitx rém. Ara sabrèm de qui mos hem de gordár. Es vént s' hen du sa páya y es grá román. Que desêrten es faêls de nóm y no pus. Si, convé qu' hey hája gresóls y fóc per sabrer lo qu' es ór y lo qu' es escória: convé que fásse vént per fêr volár sa páya y dexár es grá net: convé que se conègan es dolénts y axí es bóns se gordarán d' élls.

Si xêrren que tẽ pòca llum, axí se veu que si lumen quod in te est tenebræ sunt, ipsæ tenebræ àquantæ erunt?

Si per cêrt: si lo que ténen de llum ets Aáns es fosca, àquina fosca no será sa seua fosca d' Auba? *En quant à sa relligiò* (estampá un d' élls) *distánt de sa hypocrésia* (tantas llégos cóm d' aquí à Menórca) *ténc acreditát ab més il-lustres exémples que tots es sectáris del erròr* (repár señòr Vostè que Santa Aguèda s' enomená *servíl*, y nóltros som faèls à Cristo y à España, y axí no tánt, no tánt: à que ves enát máy derréra cáp *combregá?* ô vói dir *que à la tẽrra de los órbs qui té un uy es réy*, ô mitx cégo, ô tórt, ô tort?) *sa méua adhessiò firme* (àtan-matéx?) *y es méu amòr tènre* (Vostè m' eternèx! *firme y tènre* es cóm qui dir *magránas ágre-dolces*) *à sa divína morál*, (que heu diga s' estampadòr) *y precèptes del evangêli* (àidó? cóm dimónis confòn es *precèptes* en sos consèys, essént no consèy sinò *precèpte* formál, estar subjèctes à sas autoridáts?) *que dug constántmént per modèl-lo devánt sa méua vista*. (àQue té missáls à sa séua llibrería? ô testamémt Nòu? ô tiras de plegamí escritas, cóm sas que duyan es faritzèus en es vestít? Señòr autòr, perdòn, jó no el puc creurer, y crec à qui estampá que Vostè se *reya del public*. àNóltros *sectáris de s' erròr?* *Qui dixerit frátri suo ráca*. àM' entèn? A mi m' agráda escriurer axí cóm à Buja qui sémpré imítan à Marciál perque éra españòl. *Librum nolo nimis facilem, difficilemque nimis*. Mólts m' enténen y pòcs m' enténen.

Si diuan que vá cuántra sa Constituciò, més cuántra li vá à élla sa Censura, qui cóm que sia dictáda de fráre.

Totas sas picardías que hán díit cuántra sa de Mallórca, recáuán cuántra sa *Suprêma*, perque si sa d' aquí obrá bé, àperque acudir à Cadíz? si mal à Cadíz resólen lo matéx que aquí? àSurt sa consecuençia? Surt y s' en entre dins l' ánima d' es Censuráts. En quánt à Constituciò já está díit y aplicát es téxto. *Sa boca per honrarla* y es cór més llun que sas cabréllas d' es sól.

En es dia gránde de Navarra

Aquést papér fonc molt celebrát d' es primérs hómoes.

de Madrid, Salamanca, Valladolid, Zaragóssa, Burgos &c. En el réyne de Navarra es personátjes més distingits per son nexement, sabiduría, discreció, deyan que éra una obra única en sa séua espècie, sa major que s' hagués escrit máy, s' originál y mól-lo de fér totas sas áltres: s' elógi més delicát, més fi y més ált de púnt que se pogués fér d' es Navárros: una péssa qui eternitzará l' añ 1746 y qui vál més que tots es gástos que féran totas sas ciutáts de la Monarquía per manifestár sa llealtát â Fernándo VI: un escrit qui fá cáurer sas álas del cór y sa plóma de sas máns â qualsevól qui hája de tractár sobre semblánt asunto &c, &c, &c. Axó, y ets &cæteras deyan es cristiáns polítcs.

Y ets Aáns, páres de los páres de sas nóstras Ans ¿que diguéren? que la tál obra èra mordás, satírica, injuriõsa, denigratíva de tota sa naciõ, y de sos individuos respectábables. La calificáren de impía, blasfêma, sacrílega y delatábble, pó fáva y afig bríns. Li féren sentència (élls, es qui no éran jutges) de que devía ser cremáda per má de botxí â sa plássa pública, y s' autòr desterrát in perpétuum de tot el réyne.

Y que? un Il-lustrissim, un Excel-lentissim, es superiòrs justificáren lo que s' envèja calumniáva: honrráren, aplaudíren, premiáren es mèrit de s' autòr: d' aquést se párla amb admiraciõ, d' ets êmulos en desprêcio. Si preguntan ¿qu' hey há de nóu? responèu *nihil sub sóle nóvum*, tot es véy y mál de cóurer. Dirán: posauhí fóc; y digáu que en so fóc s' ór se purifica. Bé que ára susa una cósa que â las hóras no se posá en prácticá.

noy hagué Auròra,

Sa clarò séua es cóm un garroví dins sa bóca de un caváll. Si es vèu claredát, tota es d' sól. Heu dic perque es gorrionèts fán *piu piu* p' es sól y no per fér mercè â s' áuba. És sól cóm qu' estíga empagaít, digué un visionári, perque quánt surt té sas gáltas vermèyas.

CÁSTIG DE DÉU PER ADVERTÍR ES PÁRES FLASTOMADÒRS Y ES FILLS QUI HÁJAN LLETGÍT ES RUSSÒ.

Diu Sánt Agustí: en témps méu romangué viuda ab

déu infánts una qui á n' es sêť máscles, los deya es sêť pecáts mortáls; y á sas tres fillas, sas tres furias d' infern. Infern éra sa cása y tots es veynáts participávan es turménts. Un dia tota aquélla mála rássa feya tánt de renóu y bugiót, que sa máre digué: *mál nō poguēu estár quiéts máy*. Al punt comensáren tots déu á tremolár cóm una fuya de poll y cóm si tenguéssen es fret d' una terciána: parexía que estáva es cós de cáda cuál tot ple d' argént viu: los saltávan sas bárras, cóm que los ballásen sas cámas, y no tenían géns de repós. En sa nít y tot encáre que s' adormíssen, no los dexáva aquéll tremolò y no sóls s' elè, sinò es llít, es trispól y sas parèts feyan un continuo movimént. Axí romanguéren inhábils per tota operaciò humana; s' en enáren un per aquí, s' áltre per allá; y perdùts, divagávan p' el mon cóm Caín. En Páu y ne Palládia arribáren á Hyppóna y tota la ciutát los véu en sos séus própís uys. Fills, no irritēu sas vóstras máres. Já sé que un sòl cás no fá lley común. Emperó Drexélio dù un munt de semblánts malediccions qui totas venguéren á fills discolos y málcriáts. Surio en sa vida de Sánt Zenòn cónta que dos atlóts saltávan y botávan per dins cá séua, y sa máre impaciént digué, *jó volría que saltásseu amb el dimóni*, al instánt romanguéren posehíts del mál esperít y no bastávan cadēnas per tenírlos segúrs. Una joveneta també duya mosca y s' éra enqueráda en no menjár á sa táula. Sa máre la cridáva y élla se resistía. ¿Que no véns? li deya sa máre, y élla enáva á póc póc. Vina prést digué, y manjè, máldamént te manjes un diábble. Per pó de tócs s' hi acostá, véren una mosca impertinént, per bé que l' arruxásen y á sa priméra bocináda que pégá sa filla, li entrá sa mosca y el dimóni dins es cos. ¿Quina riáya farán álgus amb axó que enomenarán un cuénto? ¡Ay! si de riáyas vénen á ploráyas! Qui no respêcta es séus páres ¿có m obeirá á n' ets áltres superiòrs? A n' aquésts los estám obbligáts per sa política; á n' aquél ls per sa naturalēsa. Si Russò ensēña de romper lo més fort ¿quina tentaciò per fêr bocíns lo més flux! *Qui fá un panér, fá un cóvo*: y qui fá un cóvo ¿no fará un panér?

de la t  rra? aqu  ll qui pret  n de Geogr  fo p  sa Tri  na    n' es llev  nt de Sevilla, y Tri  na li est      pon  nt. T  nt se li donar   dir Jes  s, c  m escab  s. Se li podri  n poss  r aqu  st y   ltres def  ctes, si   ll no xerr  s d' un qui   ra geogr  f del r  y. En sabrer s'   rt d' un, j   se s  b es s  u contr  ri. C  m c  u amb aqu  sta *bax  sa*, no es b   per *reform  r*; en no ser que el supos  m c  m sa filosofia qui x  rra de s' ego  isme y el segu  x.   Quina hypocres  a!

Aqu  ll v   veurer s' est  l en es front de S. Domingo

Y j   n' he vist molts    n' ets h  bits de S  nt Nicol  u de Tolent  , c  m tamb   s  t qui serv  xan de cor  na    S  nt Bruno en mem  ria de S  nt Hugo bisbe de Gren  bb  , y sis compan  eros m  s qui per ser s  nts se retir  ren    Car-t  xa. Aqu  sts se reform  ren en aqu  lla soled  t:   ltres v  len reform  r en el des  rt de C  diz. Sobret  t c  m que es fr  res t  ngan estr  lla,    estr  llas. Tamb   hen tengu  ren es M  gos. Y   es *lliberals*? T  nen s' *Auba*   que m  s vol  u?

Qu  nt hey en  va    escola,

Cri  u c  rps y vos treuran ets uys, deya un miss  r f  t *mis  r*.

y trob   qu' estir  a mill  r un est  l en un' isla deur  da, que no es front d' un fr  re. S' intenc  o es b  na.

C  m ax  ! Cord  ns d'   r amb fils d' est  pa. Hey p  t haver maj  r injuria que un t  l est  l per t  l isla? J   no s   que es de S  nt Domingo fos *  uba*; emper   despr  s d' aqu  ll sort   es s  l de S  nt Tom  s, qui resp  cte d'   ltres s  nts y tot es s  l; ax   c  m Volt  r y   ltres resp  cte d' es s  vis cat  lics son carb  ns apag  ts, en no ser que digan que j   los h  n enc  sos    inf  rn. M  s aqu  ll f  c no f   llum; sin   fum y fosca *in s  cula s  culorum*.

Per   diuan que

Lo qui no es f  , se s  b. A p  c p  c tot s' af  na. En destap  r es pastal  , se veu lo qu' hey h   de d  ns. Res s  b m  s gr  u    n' aqu  sta g  nt aboss  da que veurers   destap  ts. No s   que deyan d' un t  l per cu  l *Arri  ta*. Un qui hav  a estudi  t d' Anagr  mmas, li llev   sa derr  ra    y romangu   un *arri  t*. Li llev   despr  s s' *et*, y qued   *arri  *. C  m s' i t   punt, digu   *no conc  rda sa c  pia*, y f  ra i.

SURTIRÁ EN ES SETMANARI UN ARTÍCULO DE SANT TOMÁS, QUI ENSÈÑA CÒM S' HÁ DE PREDICAR.

Déu sobre tot. Surtí día 3 setembre, y torná sortír día 9 máig 1813. Es s' article 2 de sa questió 24 de sa párt terciéra, en que el Sant Doctòr pregunta *¿si Cristo per no fersè odiòs â n' es judíos havia de predicar áltre cosa, y amb un módo diferént?* Utrum Christus debuerit *judæis* sine eórum offensione *predicare?* ¡Tánta rábia tenían, que volguéren matárlò! ¿Quín mirácle, si descubría es máls inténts que duyan, y los deya veritáts amárgas? Sas dolsas las deya â álti. Ets apóstols li diguéren que *es faritzêus romanian encandalitzáts d' es séus sermòns*. Cristo axí matéx féu son cáp envánt; y per respóndrer â n' es dexèbbles, los digué: *dexáulos enár, élls son cégos y dúam per sa má â áltres cégos; tots caurán dins es clót d' inférn, havènt pégát de mirros en tèrra*. Segòns Lar-rága escándol de *faritzêus* es no actíu, sinò passíu; no dát, sinò robát ô pres; no de gént qui fá mál, sinò de gént qui té *tán pura sa malícia*, que en ets séus ulls lo bó se representa còm â dolént, y còm millòr, pitjòr li aparèx.

Ara bé. S. Tomás diu, afirma, resól, defènsa y demóstra, que *Salus multitudinis est præferenda paci quorumcumque singularium hominum*: es bé y salút de molts se há de estimár més que sa tranqüilidát de álguns particulárs, sian es qui sian. Primér se há de exténdrer â salvár tot un póbble, que s' honòr de aquést, ô d' aquéll. Elías digué â Acáb qui éra réy *tu ets es qui alboróta â tot Israël*.

Continua la lista de los contribuyentes.

	<i>Rs.</i>	<i>Ms.</i>
D. Agustin Cortez.	160.	"
D. Francisco Aguiló.	160.	"
D. José Aguiló.	80.	"
D. Rafael Ignacio Forteza.	40.	"
Fray Domingo Pou.	100.	"
D. Miguel Balbarin.	80.	"
El gremio de herreros.	40.	"
Varios sugetos que no han dado sus nombres.	560.	"

EN LA IMPRÉNTA DE SEBASTIÁ GARCÍA.

